

3 • 2004

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands Dövblinda rf

Maj - Juli

**liris-centret invigdes
De dövblindas organisation
i Estland fyllde 10 år**

Innehåll

Redaktionsruta

Ledaren: De dövblindas sak
gör framsteg i EU-länderna:
K.Pyykkö

Iiris-centret invigdes

Diskussion kring målsättningen:
S. Jurvanen

Från en blyg kvinna till en före-
ningsaktiv: K. Pyykkö

De dövblindas organisation i Estland
fyllde 10 år: T. Pikkujämsä

Hjälp med datorn av Sonetti-instruk-
törer Sonetti-instruktorernas kontak-
tuppgifter

Kulturtjänster utan
hinder utvecklas

Avris - nya och bättre hjälpme-
delstjänster: R. Karisaari

Håll på din rätt och hjälp andra: P.
Pölönen

”Jag ger inte upp!”

- Sanna och Sannas yrkesval:
S. Paasonen

Minnen från min tid som ordföran-
de: M. Mielityinen

Fem frågor

Årets kulturperson

TUNTOSARVI

30. årgången, ISSN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf.

Redaktionen:

Chefredaktör informatör Katri Pyyk-
kö, tel. (09) 5495 3521, texttelefon
(09) 5495 3526, fax (09) 5495 3517,
e-post tiedotus@kuurosokeat.fi

Redaktionsråd: Riihita Ruissalo
(ordf.), Tuula Hartikainen, Pekka
Juusola, Anu Jääskeläinen, Anu
Mikkola, Raili Karisaari (sekr.),
Katri Pyykkö (chefred.)

Pris: Årsprenumeration 25 euro.
Gratis för föreningens medlemmar
och kunder.

Utkommer: Tuntosarvi 12 nummer
per år i storstil, på punktskrift, inläst,
som video samt i elektronisk form.

Känslsprötet utkommer 6 gånger
per år i storstil.

Prenumerationer och adressfö-
rändringar:

Finlands Dövblinda rf

Pb 40

00030 Iiris

Tel. (09) 5495 350, texttelefon (09)
5495 3526, fax (09) 5495 3517.

De dövblindas sak gör framsteg i EU-länderna

Medlemmarna i Europaparlamentets Handikappsarbetsgrupp tog initiativ till att deklarerar dövblindhet som ett eget handikapp i EU:s medlemsländer. EDbN, d.v.s. europeiska dövblindas nätverk var med om att förverkliga deklARATIONEN. Europarlamentarikerna fick under sin ordförande **Richard Howitt** ihop tillräckligt många namn till petitionen.

Deklarationen stöder de dövblinda i deras eget hemland i deras strävanden att uppnå sådana rättigheter som i likhet med andra människor har rätt till.

Att erkänna de dövblinda som en egen handikappgrupp är också ett av Finlands Dövblindas rf strävanden. Också i Finland återstår mycket att göra även om situationen här är rätt bra. De dövblinda har haft sin egen organisation i över 30 år.

Att man erkänner dövblindhet som ett eget handikapp har stor betydelse också medicinskt sett. De döv-

linda och syn- och hörselskadade kan småningom vänta sig att deras handikapp betraktas helhetsbetonat när de besöker en läkare. Man undersöker inte endast hörseln eller synen och verkningarna av endera. Man borde undersöka båda på en gång och beakta skadan som en helhet i individens liv. Det finns visserligen kompetenta läkare på detta område men flera skulle behövas.

Vi skulle önska stöd i denna sak av våra systerorganisationer. I svenska (och finskan) skrivs ordet dövblind i ett ord. Däremot skriver man syn- och hörselskadad med bindestreck. Men på det här sättet skiljer man handikappen från varandra. Vi skulle önska att systerorganisationerna skulle börja skriva ordet "felaktigt", men ur de synochhörselskadades synpunkt rätt. Orden har stor betydelse.

Katri Pyykkö
Informatör

Iris-centret invigdes

De synskadades service- och verksamhetscenter Iris i Östra centrum har invigts. Invigningstalet hölls av riksdagens talman **Paavo Lipponen**. Helsingfors biskop **Eero Huovinen** välsignade Iris-centret och dess verksamhet.

Riksdagens talman Paavo Lipponen sade i sitt invigningstal följande: "Jag tror att vårt lands ca 80.000 synskadade upplever det att Iris-centret blivit färdigt som en betydelsefull händelse när det gäller rehabilitering, information och många andra tjänster för de synskadade. Iris har inte byggts bara för stundens behov.

Man har försökt förutse behoven långt in i framtiden".

Lipponen känner ansvar för de synskadades rehabilitering och tjänster: "De dövblindas bibliotek som staten upprätthåller har i Iris fått ändamålsenliga utrymmen... Genom lämpligt undervisningsmaterial förbättras de synskadades studiemöjligheter. Digitaliseringen av talböcker kommer att kräva särskild uppmärksamhet. Man har byggt moderna studior för att producera digitala talböcker men finansieringen av lyssningsapparaturen är ännu öppen. Samhället har tagit

På bilden: Biskop Erkki Huovinen, minister Sinikka Mönkäre, talman Paavo Lipponen och socialrådet Pentti Lappalainen efter invigningsfesten. (bild: Markku Hellevuo)

hand om servicekedjans första del, nu vore det på sin plats att se till att också kedjans slutända fungerar.”

Invigningsevenemangets gratulanter var högt uppsatta personer: social- och hälsovårdsminister **Sinikka Mönkäre**, undervisningsministeriets kanslichef **Markku Linna**, Penningautomatföreningens ordförande **Jukka Vihriälä** och Helsingfors stads biträdande stadsdirektör **Pekka Korpinen**. **Raimo Tanskanen** samt **Erkki och Matti Holopainen** framförde musikprogram. Syn- och hörselskadeförbundets tack framförde dåvarande ordförande **Pentti Kivelä**. Evenemanget öppnades av socialrådet **Pentti Lappalainen**.

liris saknar hinder

liris-centret är planerat för att tjäna hela landets alla synskadade och dövblinda. Man har beaktat kommande behov eftersom de synskadades antal kommer att stiga då befolkningen åldras.

liris-centret har gjorts så att det saknar hinder. I planeringen och byggnadsskedet beaktade man utom de synskadade, bl.a. de hörselskadade och personer med rörelsehinder. Husets grundplan är redig. Det finns många kontraster. Också ledstänger, punktskrift och ljudguidning underlättar de synskadades förflytt-

ning. Synskadad personal och medlemmar var aktivt med i planeringen och kom med förslag till lösningar.

liris informerar

I liris-centret verkar De Synskadades Centralförbund och fyra av dess medlemsföreningar: Finlands Dövblinda rf, Helsingfors och Nylands Synskadade rf, Fysiologterapiområdets Synskadade rf och Retinitisföreningen. Dessutom finns här De Synskadades kulturservice, Celia – De Synskadades bibliotek som upprätthålls av staten. Där finns Finlands Synskadestiftelse och Handikappforumets verksamhetsplats. Inalles finns här ca 30 olika verksamhetsenheter. Här finns också Aktivos verksamhetscentrum, Aviris och dess affär samt Annansilmät-Aitta.

liris har planerats av arkitektbyrån Lahdelma & Mahlamäki Oy. Byggnaden har sex våningar och mäter inalles ca 23.900 m². Byggnadskostnaderna var 35 miljoner euro. Finansieringen bestreds till 70% av Penningautomatföreningen och resten genom försäljning av gamla verksamhetslokaler samt föreningars och private personers donationer

Diskussion kring målsättningen

Seppo Jurvainen

Under höstmötet år 2001 beslöts att föreningen skulle ha ett målsättningsprogram. Därför tillsattes en arbetsgrupp. Målsättningsprogrammets viktigaste skede, d.v.s. att höra medlemmarnas åsikter har nu klarats av. Inalles besökte arbetsgruppen 11 klubbar, mötet för De Dövb-linda Barnens Föräldrar rf och två årsmöten. Dessutom hade diskussionen om målsättningsprogrammet en egen e-post. Saken behandlades också under personalens utbildningstillfälle.

För denna gång är diskussionen om målsättningsprogrammet avslutad. E-postbrevlåden stängdes i slutet av maj. Målsättningsgruppen påbörjar en sammanställning av diskussionerna och framställer sitt förslag om föreningens målsättningsprogram vid styrelsens möten den 26 augusti. Styrelsen tar sannolikt upp förslaget under höstmötet i Åbo.

Målsättningsgruppen tackar i detta skede alla som varit med och önskar er en trevlig sommar!

Från en blyg kvinna till en föreningsaktiv

- Riitta Ruissalo 50 år

Katri Pyykkö

Riitta Ruissalo från Yläjärvi fyllde 50 den 30.5. 2004. Riitta har varit med i Finlands Dövblindå rf allt sedan 1978.

Riitta har alltid hört och sett dåligt. Först som vuxen blev hon intresserad av de synskadades föreningsverksamhet. Hon säger att hon till dess bara klarade sig någorlunda. På rekommendation av de synskadades distriktssekreterare gick hon på de Syn- och hörselskadades rehabiliteringskurs år 1977, men hon måste avbryta kursen. Hon hörde inte på kursen.

Följande år tog man från Finlands Dövblinda rf:s sida kontakt med Riitta. Skulle hon vara intresserad att delta i en kurs som är ämnad för dövblinda och syn- och hörselskadade? Riitta gick med, Hon säger att man på kursen såg till att alla visste vad som skulle hända, var och när. Man talade tydligt. Induktion torde det inte ha funnits, men såda-

nt som man inte kände till kunde man inte kräva, kommer hon ihåg. Hon påminner om att hon då hörde bättre än nu.

Man utvecklas till mångsysslare

Riitta anslöt sig till föreningen år 1978. Hon gick på möten, men inte regelbundet. I det första skedet var hon medlem i styrelsen under en period. Men Riitta beskriver sig själv som mycket blyg och tystlåten. Hon var inte lika aktiv som nuförtiden.

Riitta anser sig vara blyg ännu i dag. Men hon berättar: "Man får väl småningom lite självförtroende. Man börjar tro på att man skall klara sig. Och med åren utvecklas man. Inte vet jag riktigt vad det är fråga om. Tidigare var det väldigt svårt för mig att gå ut någonstans, t.ex. till klub-

ben. Jag hittade på vilken undanflykt som helst. Förändringen har skett så småningom. På många år har jag inte varit så spänd. En viss spänning finns kvar, men de första informationstillfällena var verkligen spännande. Det kändes som om knäna skakade.

Riitta drar klubbar, är dövblindinformatör och också sonetti-instruktör. Nu måste man lära sig något nytt. Förändringen till Windows systemet är en stor utmaning. Riitta har varit ordförande för föreningens verksamhetsråd redan i flera perioder. Hon sitter nu andra året i redaktionsrådet. Hon är nu andra perioden med i Ylöjärvi handikappråd. På så sätt har hon också lärt känna de rörelsehandikappades problem. Dessutom är hon med i Pirkanmaan Veturi-projekt som tar sig an utvecklingen av tolktjänster på området. Hon säger också att man hela tiden måste vara på alerten.

Riitta säger att en av hennes viktigaste verksamheter har gällt stödpersoner. Det har hon sysslat med i 15 år. "Jag har besökt dövblinda. Det finns sådana som av någon anledning inte kan eller vill besöka klubben. De kan bo på anstalt eller fast på åldlingshem. Det känns illa då en person som aktivt varit med i klubben hamnar på åldlingshem och glöms bort. Det går åt tid, taxiresor och ibland tolktimmar men jag får

mycket ut av det. Man måste tänka efter hur det skulle kännas om man hamnar på sjukhus och ingen kommer och hälsar på”

Klubben är aktiv

Av Riittas uppdrag är det viktigaste att dra Tammerfors klubben. Hon har lett den redan i tio år. I klubben finns det sådana som kommunicerar via språk och teckenspråkiga. Det finns ingen klyfta mellan klubbmedlemmarna. Man har klarat sig bra i klubben. ”Jag tror inte att folk skulle komma dit om det vore tråkigt” säger Riitta.

I allmänhet kommer 10 – 15 medlemmar till klubbmötena. Ämnet avgör vilka som kommer: Om ämnet är tolktjänster eller transporttjänster är de flest människor på plats.

Kunskap är viktig

Riitta har åstadkommit mycket när det gäller intressebevakning men ibland känns det som om orken skulle ta slut. ”Det fina med klubben är att när man släpar alla slags människor dit för att berätta om saker och ting så lär man sig själv på samma gång.

Det är också berikande att vara informatör när det gäller döblindas problem. Riitta har genomgått informatörsskolning för dövblinda. Olika

infouppdrag har hon dock haft över tio år.

Riitta berättar: ”Genom informatörsuppdragen får man en smula information om dövblinda att gå vidare med. Tillsammans med distriktssekreteraren har vi samarbetat med de dövblinda. Ibland har hörselskadade varit med. Vi har informerat i olika läroinstanser och bl.a. i Tammerfors huset. Jag har också informerat på olika teckenspråkskurser om dövblindhet. Man minns inte dem alla.”

Riitta kläckte idén om Tammerfors kampanjen där taxiförarna informerades om hur man skulle bemöta dövblinda kunder. Riitta säger att kampanjer utföll ganska bra. Alla nådde man inte med infon, men i en del fall gick den bra hem.

Man klarar allt

Riitta har fått till stånd en hel del i sitt privatliv. Av hennes tre barn var två nästan vuxna när hon skilde sig för 11 år sedan. Riitta beskrev nog de svåra sidorna av teckenspråkstolkarnas arbetsbörda, men ändå har Marko och Maarit blivit tolkar. Många dövblinda känner dem.

Efter skilsmässan har ansvaret varit ganska stort, men Riitta säger: ”Vi har klarat oss. Man klarar allt om man måste”.

De dövblindas organisation i Estland fyllde 10 år

Text : Terhi Pikkujämsä,
bilder: Eesti Pimekurtide Tukiliit

Eesti Pimekurtide Tukiliit firade sitt 10-års jubileum lördagen den 22.4.2004 genom att ordna ett jubileumsseminarium "Kommunikatsioon avab maailma!" Till festen hade inbjudits Estlands dövblinda, myndigheter och samarbetspartner. Finlands Svenska Synskadade rf sände fyra representanter och Finlands Dövblinda rf ledande distriktssekreterare **Terhi Pikkujämsä**. Finlands Dövblinda rf hade sitt vårmöte vid samma tidpunkt varför vår organisation inte kunde delta i festligheterna.

I festligheterna deltog knappt 60 personer. Dövblinda hade anlänt inalles 15 från Pärnu, Tallinn och Ösel. Dessutom deltog familjemedlemmar, de dövblinda barnens föräldrar och barnträdgårdens personal. Likaså var Estlands syn- och hörselskadeförbund, tolkorganisationen, utbildnings- och yrkesministeriet, socialministeriet samt Tallinns och Porkus dövskola representerade.

Många gratulanter

Tolkförbundets ordförande **Margareta Rägapart** hälsade deltagarna välkomna. Hon gladdes sig åt det som redan åstadkommits men konstaterade att mycket ännu återstod att göra.

Sedan stod gratulanterna i tur. Från olika håll mottogs bl.a. tavlor, vaser och böcker. Alla hade dessutom en blomsterbukett. Detta hör till den est-

Terhi överräcker föreningens gåva till Margareta. I bakgrunden Raissa.

På 10-års jubileet fanns det mycket folk.

niska kulturen när man festar. I Estland överräcker gästerna blommor t.o.m. till brudparet vid bröllop.

Representanterna för Finlands Svenska Synskadade medförde till barnträdgården ett stort paket. Deras projekt har varit att fungera som faddrar för estniska dövblinda barn. De håller kontakten genom kort, böcker och kommer ihåg dem också på födelsedagar. De har också inbjudit barnen med föräldrar till lägren för sina egna barn.

Man hade ordnat modern till en dövblind flicka som mitt sällskap på festen. Hon berättade att hon varit i Finland i Åbotrakten med sin dotter som gäst på ett läger inbjuden av Finlands Svenska Synskadade rf. Genom detta fadderskap skänkte Kotka Lejon en penninggåva i ett kuvert till barnträdgården.

Vår egen organisations gåva var 2000 euro för dövblinda deltagare i kurser eller läger. Både de dövblinda och personalen gladdes åt gåvan. Penningdonationen ger de dövblinda en efterlängtat möjlighet att besöka Finland och träffa dövblinda samt knyta vänskapsband. Distriktsekreterarnas gåva var punktskriftspapper och leksaker.

På festen fick man kunskap om dövblindhet

På programmet fanns en översikt av dövblindarbetet. **Raissa Keskküla** redogjorde för början av dövblindarbetet i Estland. Till Estlands dövblindorganisation hör dövblinda, personal och närstående. Finlands Dövblinda fick tack för att ha utvecklat och stött dövblindarbetet.

Olga Ilguna talade allmänt om dövblindhet, gruppering och definition. Helena Härma, mor till ett dövblint barn berättade om erfarenheter när ett dövblint barn föds.

Mary Zatta berättade om det amerikanska Hilton Perkins programmet förverkligande, d.v.s. behovet

av specialuppfostran för dövblinda barn och om sina erfarenheter i USA. USA har redan några år haft ett projekt som stöder dövblinda barns rehabilitering i Östeuropa. Estland hör till detta projekt. Inom projektet har man utbildat personal för barnträdgårdar och skolor.

Från undervisningsministeriet berättade **Urve Raudsepp-Alt** om möjligheterna till utbildning och rehabilitering av blinda och multihandikappade barn. I Tallinn har man påbörjat ett försök med att integrera blinda barn i vanliga skolor. Jag talade om Ushers syndrom.

Kalju Arukase är en taktil dövblind. Han talade om sitt eget liv och sin dövblindhet och om vad föreningen betyder för honom. Föreningen och dess verksamhet har varit ytterst viktig för honom. Den har erbjudit

På bilden tolken och Kalju Arukase. I bakgrunden flera taktila dövblinda

honom tillfälle att studera punktskrift, maskinskrivning och taktilt teckenspråk och gett honom möjligheter att träffa andra dövblinda. Kalju framförde sitt varma tack för allt detta till föreningen. Kalju har besökt Finland under Finlands Dövblindas rf höstmöte i Kajana.

Programmet fortsatte med en mottagning med småplock, vin, kaffe och tårta. Jag måste skynda mig till båten så jag hann inte njuta av kaffet och kakan.

Estlands dövblinda sänder sitt tack och sina hälsningar till alla dövblinda. Som nya medlemmar i EU hoppas de att vårt samarbete skall fortsätta ännu intensivare.

Hjälp med datorn av Sonetti-instruktören

Sonettinstruktören är en person som utbildats som stödperson för syn- och hörselskadade personer som använder datorn. Om dessa personer behöver hjälp eller vägledning hemma vid datorn kan de ta kontakt direkt med Sonetti-instruktören. Tjänsterna är gratis för dövblinda klienter.

Man kan ta kontakt med Sonetti-instruktören med namn till Ovi-programmet eller per telefon. Internetadressen är enligt modellen **förnamn.släktnamn@pp.nkl.fi**

Vid de Dövblindas Verksamhetscenter svarar man också på frågor om Sonetti. Kontakta

- ♦ it-ansvariga Seppo Tero 040 717 1017 eller (03)-3800 550
- ♦ it-utbildare Kirsti Räikkälä 0400 466 684 eller (03) 3800 553

Nu är alla Sonettinstruktörer anträffbara på samma diskussionsdomän!

Det nya THP diskussionsdomänen som går under namnet Sonetti-keskustelu betjänar alla dövblinda som har frågor kring datorer, stödprogram eller andra datortekniska frågor. Du kan sända in frågor och be om hjälp med alla problem kring hjälpmedelsprogrammen. De frågor som sänds till domänen kommer till alla sonettanvändare och till föreningens it-medarbetare. Någon av dem besvarar din fråga personligen. Den som svarar känner bäst till saken. Andra kan senare komplettera svaret.

Domänens adress i Ovi-programmet är Sonetti-keskustelu. Domänens Internetadress är **sonetti-keskustelu@thp.nkl.fi**

Sonetti-instruktörernas kontaktuppgifter:

Namn	Ort	Telefon
Aatos Ahonen,	Rovaniemi,	040 704 6287
Urho Ahonen,	Tammerfors,	041 448 3091
Martti Avila,	Helsingfors,	(09) 349 5382
Oiva Hellman,	Kuusankoski,	(05) 379 2679
Antti Hirvonen,	Åbo,	(02) 244 0571
Unto Honkanen,	Helsingfors	(09) 548 2369
Pekka Jaakola,	Ylivieska	(08) 410 083
Markku Kiviharju,	Kankaanpää,	((02) 578 9559
Saini Lepistö,	Ulvila,	(02) 538 0779
Timo Leppäjärvi,	Enontekiö,	(016) 527 350
Marjo Nurminen,	Jyväskylä,	(014) 633 154
Riitta Ruissalo,	Tammerfors,	(03) 349 1455
Matti Ruokonen,	Vanda,	049 618 484
Soile Silvennoinen,	Riihimäki,	(019) 737 572
Rauni Sohlberg,	Varkaus,	(017) 552 7909
Merja Vähämaa,	Nokia,	(03) 341 5755

Kulturtjänster utan hinder utvecklas

Undervisningsministeriet har publicerat en handledning beträffande obehindrade och tillgängliga kulturtjänster. Genom handledningen försöker man få museer och andra som erbjuder kulturtjänster att beakta de olika handikappgrupperna. På det sättet skulle kulturutbudet vara mindre besvärliga och överhuvudtaget möjliga för handikappade.

Allt som är fritt från hinder och tillgängligt är inte bara fråga om att riva ned gammalt och bygga nytt i stället. Endast 5 % av de handikappade använder rullstol. Med god planering kan man avlägsna sådant som dyker upp i efterskott.

För många handikappade är kunskapen om platsen och tjänsterna värdefull. Utbudet av information kan lätt förbättras. Med hjälp av information kan en handikappad person planera sitt besök eller sköta sina affärer enligt eget förgottfinnande. Informationen kan förbättras genom förhandsplanering. När man t.ex. skaffar nya infoskyltar kan man använda kontrastfärger. Synskada-

de kan få taktil handledning. Med en kopieringsmaskin kan man förstora texterna. Med datorn är det också enkelt att skriva stor text för synskadade kunder. Av direktiv, broschyrer och annan information kan det också finnas några punktskriftsexemplar till låns.

Hinderslöshet och tillgänglighet är ofta en fråga om att ändra sitt tanke sätt och använda vardagliga ting på ett nytt och kreativt sätt. Kostnaderna är inte stora ty förändringar i planeringen och tankemodellerna kostar ofta ingenting. Ändring som görs i andra hand kostar alltid.

I det närmaste gratis är personalens positiva inställning, uppfinningsrikedom och kreativitet och organisationens hängivelse när det gäller att skapa tillgänglighet. Man uppmanar också kulturinstitutioner att rådfråga de handikappade eftersom de vet bäst.

Handledningen är översatt från engelskan. Den ursprungliga publiceringen är den engelska museirådet.

Avris – nya och bättre hjälpmedelstjänster

Raili Karisaari

De synskadades hjälpmedelstjänster tog ett jättekiv framåt i början av året då hjälpmedelscentralen flyttade till det nya liriscentret. Centret fick nya, ljusa försäljningsutrymmen.

Från årets början togs namnet Avris i bruk för det nya hjälpmedelscentret. Namnet kom till genom en tävling. Av 162 förslag ansågs Avris vara det bästa. Avris föreståndare **Barbro Nordqvist** tycker att namnet är kort och lämpligt kommersiellt. Namnets första del hänvisar till hjälpmedel (apuväline) och den senare till liris.

Affären

I urvalet i Avris finns olika hjälpmedel för synsvaga och blinda. Nordqvist är mycket nöjd med den nya affärens placering. Den befinner sig i tredje våningen, till höger om huvudingången. Nordqvist konstaterar: "Avris är nu en riktig affär. Vi befinner oss på gatunivån. Hit kan vemsomhelst komma och bekanta sig med utbudet. Man behöver inte vara synskadad eller medlem och förbundet."

I affären visas många slags hjälpmedel som behövs i det dagliga livet. Dessa är bl.a. förstoringsglas, punktskriftsklockor som talar finska, husgeråd, skrivmaterial, bandspelare och telefoner med stora knappar. Där finns också käppar att bekanta sig med. Utbudet lever med sin tid och man försöker utveckla det enligt kundernas behov och önskemål. Man kan också finna någonting att ge bort som present.

Kunden väljer ur broschyren den produkt han önskar. Genom produktnumret får han reda på priset. Beställningen kan göras per telefon eller e-post avris@nkl.fi Beställningarna levereras vanligen per post. Av medlemmarna i Dövblindföringen uppbärs avgift. Om man vill ha räkningen på datorn kan man registrera sig på postens e-betalnings krets. Anvisningar för registreringen hittas under www.posti.fi/netposti.

I ett hörn finns det ett urval glasögonskalmar. Avris verkar i nära samarbete med Syncentret Vision. I butiken kan man också bekanta sig med de nyaste lästelevisionsmodellerna och datorhjälpmedel.

Telefontjänst

En form av service är Avris telefontjänst som stöds av en produktbroschyr. Broschyren utkommer med tre års mellanrum. Bifogat finns prisuppgifter som förnyas varje år. Den utkommer i punktform och i svartvitt till och postas till alla Avris beställare. Broschyren finns också på Internet under www.avris.fi

Barbro Nyqvist beklagar att det förekommit störningar i telefonförbindelserna sedan flytten. Kunderna klagar att automaten meddelar att alla linjer är upptagna. De Synskadades telefonsystem förnyades efter flytten till Iiris. Alla linjer fungerar ännu inte till fullo. "Det lönar sig att slå numret på nytt," säger hon uppmuntrande.

Tekniska hjälpmedel

Talprogrammet Talks är ett finskspråkigt talprogram som kan laddas i en mobiltelefon. Talks fungerar endast i sådana mobiler som har Symbia användningssystem och

series 60 meny De Dövblindas förbund har testat hur Talks-programmet fungerar i följande telefoner: Nokia 3650, 3660 och Siemens SX1. Priset är 250 euro.

Victor hörapparat för Daisy talböcker finns i olika modeller. Alla Victor modellerna finns framme i Aviris affär.

Nu när fiskesäsongen börjar finns det som hjälpmedel ett inhemskt pipande flöte. Flötet piper och väcker den slumrande metaren. Det kostar 17 euro.

Aviris betjäna

Aviris hjälpmedelsaffär är öppen vardagar 10.00- 17.30 och lördagar 10.00 – 14.00.

Under sommaren är affären öppen på vardagar 10.00 – 16.00. Sommarlördagar är affären stängd. Den är också stängd 5. – 31.7.

Adress: Maruddsvägen 74, Östra Centrum, Helsingfors

Avris telefontjänst: (09)3960 4700. Telefontjänsten är öppen vardagar 8.00 – 16.00. Lördagar ingen telefontjänst.

Håll på din rätt och hjälp andra

Tack för handledningen Kalle Könkkölä!

Pirkko Pölönen

De handikappades rättigheter – vad är de? Finns det internationella eller nationella lagar för handikappade? Är de handikappade jämställda? Beaktar människorättskonventionerna de handikappades rättigheter? Vad betyder icke-diskriminering i det praktiska livet? Hur bör man handla om man känner sig diskriminerad? Vilken slags verksamhet är diskriminerande? Hur bör man förhålla sig till diskriminering? Vad händer om du inte själv kan agera – vem tar sig an Din sak? Vem försvarar Din rätt? Vem hjälper Dig?

På dessa frågor får man svar i handledningen *Känn dina rättigheter. Håll på din rätt. Hjälp också andra.* De handikappades människorättshandledning. Den publicerades av Det riksomfattande handikapprådet år 2003. Handledningen hade skrivits av Kalle Könkkölä. Kalle och hans rullstol är välbekanta om man har följt med dem som kämpat för de handikappades rättigheter i offent-

ligheten. För min generation är Kal-
le en meningsfrände. Han är lärare
och inspiratör också genom denna
handledning. Först förstod jag inte
dess budskap. Jag gick igenom den
flera gånger. Jag känner stor sam-
hörighet alltid när jag läser Kalles
tankar och argument. Han skriver
som han tänker. Han begrundar de
saker han bedriver med lagar och
paragrafer.

Kunskap om fördrag

”Håll på din rätt. Känn dina rättighe-
ter. Hjälp också andra” är en väg-
ledning för dem som vill påverka när
det gäller de handikappades män-
niskorättsdiskussioner, attityder och
lagstiftning.Handledningen hjälper
en att förstå vikten av att skydda och
befrämja den världsomfattande
människorätten. Genom handled-
ningen får man för handikappade
viktig basinformation om internatio-
nella fördrag och människorättsdo-
kument.

I människorättsfrågor gäller jämlik-
hetens och icke-diskrimineringsprin-
cipen överallt i världen – inkluderan-
de de handikappade. Ur Kalles
handledning framgår ofullgångheten
i människorättsparagraferna.

Man måste ännu läsa och förstå
avtalen med ”ett stort hjärta.” Man
måste förhandla om allmänna avtal,
eftersom man genom dessa bear-

Tunne oikeutesi

Pidä puolesi

Auta muitakin

betar attityder och för fram saker till
diskussion, främjar lagar och förord-
ningar. Processen är långvarig. Or-
saken är den världsomfattande han-
dikapprörelsen som är oenhetlig och
vars strävanden skiljer sig från va-
randra i detaljer.

Människorätten har ett värde som inte kan skänkas bort

De handikappades människorätt,
avtal som försvarar, främjar och
skyddar dem finns inte. I avtalen och
dokumenten nämns inte direkt de
handikappade. Handikapp kan
beaktas när det hänvisas till ”andra
faktorer”. Diskriminering av handi-
kappade nämns endast två gånger
i EU:s arbetsdiskrimineringsdirektiv.
Den internationella handikapprörel-
sen strävar efter en sådan deklara-
tion som klart proklamerar de han-
dikappades rättigheter och principer
för skydd.

Håller du själv på din rätt?

Jag fann mig ställa frågan till mig själv: Skyggar de handikappade själva när det gäller att försvara sina rättigheter? Törs en enskild handikappad föra fram saker till diskussion? Får den som trätt fram då stöd av andra handikappade? Är någon annans kamp för viktiga angelägenheter också min sak? Är Kalles kamp för människorätt också min kamp? Klarar jag av att göra en polisanmälan om min människorätt kränks så att det sårar min rättskänsla? Enligt Kalle kan öppen och dold diskriminering vara mycket svår att få syn på och bevisa.

Stöd av annan handikappad en fin idé

Jag fick ny information när jag hade ärende till en rättsinstans. Klagomål beträffande myndigheternas beslut och förfaranden blev klarlagda. Det lönar sig att framföra krav på skadestånd i ett senare skede. Stödverksamheten kunde utvecklas vidare för svåra situationer.

Den intressantaste läsningen var stycket: Vad innebär det att driva sina egna intressen och försvara sina rättigheter? Vad gör man om man inte orkar, kan eller vågar? Då kan man be om hjälp av en officiell

stödperson. Denna får man tag i genom myndigheterna.

Som organisationsmänniska blev glad över uppmuntran. När man samtalar med myndigheterna känns det besvärligt att be en annan handikappad komma med. En annan handikappad kan vara duktig och kompetent att övervaka och hjälpa till med att sköta ärendena.

Det känns UNDERBART att förlita sig på en annan handikappads stöd! Hur skulle det vara i praktiken – skulle någon komma med mig om jag bad om det – skulle denna person föra min talan om jag förstummades? Skulle jag våga lita på en annan handikappad?

Handledningen bör läsas många gånger – smältas och funderas på där emellan. Icke-diskriminering är en svår fråga för en syn- och hörselskadad. Fastän jag har egna erfarenheter av diskriminering är det mycket svårt att peka på en paragraf som direkt visar att det ena eller andra inte skulle ha fått ske. Diskriminering är svår känslomässig upplevelse utöver att den kan bevisas ha skett. Den här handledningen ger mycket att tänka på. Den rekommenderas!

”Jag ger inte upp”

Sanna och Sannas yrkesval

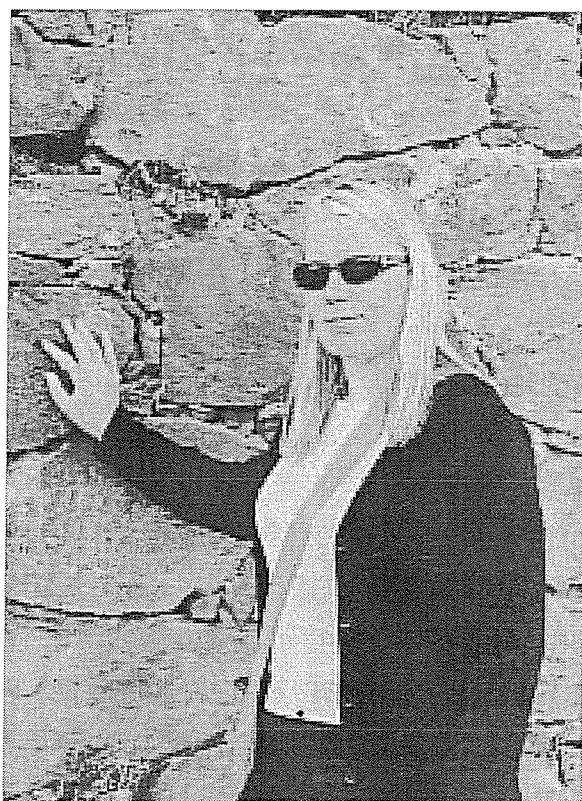
Text: Sanna Paasonen

Den unga pedagogikstuderandes väg har varit stenig och törnbeströdd. En stark självkänsla och viljestyrka har drivit henne framåt. Somliga har förundrat sig över att hon fortfarande studerar. Det borde på det som hände henne för närmare två år sedan.

För 25 år sedan föddes ett präktigt flickebarn som lystrade till namnet **Sanna Paasonen**. När hon var ett och ett halvt år gammal blev hon döv. Hon fick ett modersmål till, det finska teckenspråket. Sanna växte upp i en tvåspråkig miljö.

Skolvägen

Sanna började sin skolgång i det lokala finskspråkiga dagiset. Redan då lade man märke till att flickan var mycket begåvad. Hon utvecklades språkligt väl. På grund av ett nyfiket lynne ökade hennes ordförråd snabbt. Ändå har hon inte endast goda minnen från dagiset. Hon blev retad för att hon var ”annorlunda”. Därför väntad hon ivrigt på att få börja i dövskolan.

På bilden lutar sig Sanna mot en stenmur på Sveaborg. Bild: Satu Kankaanpää

Sanna kom in i S:t Michels dövskola 1984. Det var en besvikelse. Också där blev hon retad för att hon var skolans yngsta elev. Flickans mamma måste kämpa för dotterns rättigheter och fordrade att skolan skulle ta tag i saken. Detta skedde inte. Till slut inbjöds mobbarnas föräldrar till diskussion. Problemet löste sig. I Sannas fall fick tålmod och vänlighet skolmobbningen att sluta.

Mången tror att många teckenspråkiga som klarar sig bra får den bästa skolningen i S:t Michels dövskola. Sanna kritiserar detta. Hon måste många gånger kämpa mot lä-

rarkåren för sina rättigheter, bl.a. då det gällde undervisningsspråk och -sätt. Största delen av lärarna var inte insatta i de dövas kultur och språk, vilket skulle ha hjälpt dem i undervisningen. Den specialpedagogiska principen fungerar inte för alla teckenspråkiga. Det finns alldeles vanliga och t.o.m. begåvade elever som behöver en mera krävande undervisning.

Mot önskejobbet

Vad skall Sanna bli när hon blir stor? På lågstadiet höll med sina klasskamrater lektioner för yngre elever på internatet. Också hemma lekte hon lärare. Hon drömde om att bli lärare redan som liten. Hennes egen klasslärare förutsade lärarbanan för henne.

På nian började Sanna fundera på framtiden. Hon var intresserad av teckenspråket. Hon ville berätta för andra om sin egen fina teckenspråkiga gemenskap. Också läraryrket föresvävade henne. Sanna beslöt att fortsätta i gymnasiet. Hon tog frivilliga kurser för att sätta sig in i sitt eget samhälle, språk och sin kulturhistoria.

Sanna hade velat ha en högklassigare undervisning än den man kunde få i S:t Michels dövskola. Många lärare var inte specialister på det

ämne de undervisade i. Hemma måste man lära sig ur böcker det som läraren hade försökt förklara. Det föreföll orättvist. När hon studerade tyska i ett vanligt kvällsgymnasium blev hon förargad. Hon märkte stora skillnader mellan undervisningen i dövskolan och kvällsgymnasiet. "Om jag fick hoppa tillbaka till grundskolans sista klass skulle jag välja annorlunda. Jag skulle inte gå till dövskolan". Sanna blev student med första försöket.

Efter gymnasiet höll Sanna en andningspaus. Efter nyår kom hon till två lågstadier för hörande som vikarie och teckenspråklärare. Hon trivdes utmärkt. Tolken var inte med annat än vid presentationen. Sanna kände att hon nu var på väg i rätt i rätt riktning.

Följande år flyttade Sanna till Helsingfors. Hon studera pedagogik och teckenspråk vid den öppna högskolan och tog approbatur. Sanna tyckte om att lära sig saker och beslöt att söka in vid universitetet.

Det fanns två möjligheter till studier, endera Jyväskylä eller Stockholms universitet. Studierna i Jyväskylä startade tidigare så hon sökte dit. Inträdesförhören var överraskande lätta. Hon hade stor nytta av studierna vid den öppna högskolan." Det kändes som om jag promenerat in i universitetet utan stora ansträngnin-

gar.” Sanna påbörjade studier för klasslärare hösten 2001. Hon tyckte om studierna och det gick bra.

På jakt efter nya kunskaper

Februari 2002 hände någonting omstörtande. På busstationen i Jyväskylä träffades Sanna av ett bländande ljus. Det fick den högra sidan av hornhinnan att lossna. Sanna blev blind inom en minut. Hon fick en lång sjukledighet. Hon började lära sig leva på ett nytt sätt.

På hösten gick hon tillbaka till universitetet med hjälp av en studietolk. Hon fick också en läs-TV till låns från Skolan för synskadade. Återkomsten var svår. För universitetslärarna var dövblindhet något alldeles nytt. De visste inte hur de skulle lägga upp undervisningen.

Sanna började få svårigheter. Hemma fanns det inga hjälpmedel som skulle ha underlättat studierna. Hon var fullständig beroende av sina små synrester. Sannas vänstra öga började bli grumligt. Ibland såg hon ingenting alls och synen varierade dag för dag. Sanna studerade punktskrift, taktilt teckenspråk och andra grundkunskaper som skulle behövas i den nya livssituationen. Att lära sig allt detta tog också på krafterna.

Sanna hamnade på en lång sjukledighet efter en misslyckad transplanteringsoperation. Studierna avbröts igen. På hösten gick hon tillbaka men utan egen tolk. Lyckligtvis hade de nya hjälpmedlen kommit efter en lång väntan. En modern kombination av lästelevision och Supernova förstöringsprogram i datorn underlättade nu studierna. Sanna studerar nu huvudsakligen hemma. Hon deltar i närstudier med taktilkunniga freelancetolkar när sådana finns till hands.

För den här unga flickan har strävan framåt varit en enda kamp. Varje studievecka är en stor seger. För dem lönar det sig också att kämpa. Som biämne har Sanna valt specialpedagogik. I framtiden skulle hon vilja arbeta med dövblinda. Hon har redan medverkat i projektarbeten. En egen taktilkunnig studietolk har hon ännu inte men hon fortsätter envist med studierna. Hon har beslutat att ta magisterexamen.

”Man bör inte avstå från sina drömmar för att man är dövblind,” säger Sanna till de unga som funderar över sin framtid.

Minnen från min tid som ordförande

Marja-Leena Mielityinen

Jag studerade vid Åbo Folkhögskola när Finlands Dövblindas rf höstmöte ägde rum i Paimio. Det torde ha varit år 1979. På mötet valdes jag till ordförande. Jag var bara 20 år gammal.

Jag var ordförande åren 1979 – 1984. Under min första ordförandeperiod i styrelsen var **Ossi Jalo** vice ordförande, sekreterare var **Martti Alvila** och medlemmar var **Olavi, Eira, Marja Heinonen** och **Oiva Maksimainen**. Under min första styrelsetid var alla syn- och hörselskadade och dövblinda. Två var lomhörda och två döva; dessa såg då ännu. En döv såg dåligt och han kommunicerade med tecken från hand till hand. Jag såg ännu, läste normal text från papper och rörde mig utan käpp. Tal kunde jag inte höra men jag läppläste.

Under den andra perioden vara **Lasse Hannula, Vilho Sulonen** samt de hörande och seende medlem-

marna **Pentti Lappalainen** och **Jukka Ahola** med i styrelsen. Sekreterare var då verksamhetsledare **Inger**. Då behandlade vi byggandet av de Dövblindas Verksamhetscenter **Hervanto**. Då fick jag också min första tolk eftersom jag inte fick klart för mig vad herrarna talade om. Jag skickade in min första anhållan om tolktjänst och fick 120 tolktimmar i året. Min första tolk var **Tamara Kverno**.

Kari Hyötylä

Kulturpersonen år 2003

Till kulturperson år 2003 valdes **Kari Hyötylä**. Erkänslan för hans arbete utlystes på vårmötet i Tavastehus.

Kari Hyötylä är numera helt dövblind. Han kommunicerar taktilt med teckenspråk. Kari har uppträtt många gånger som mim som föreningens representant och på föreningens tillställningar men också privat.

Karis föreställningar är levande. De berättar ofta om den dövblindas vardag, vardagliga händelser, små missöden men också om trevliga stunder vid en kopp kaffe, framför punktskriftböcker eller i konditionssalen.

KÄNSELSPRÖTET 30.årgången, ISBN 0358-2280,

Utgivare: Föreningen Finlands Dövblinda rf.

Redaktören: Chefredaktör Katri Pyykkö, tel. & texttel. (09) 54953521, Redaktör Raili Karisaari, tel. & texttel. (09) 54953521, email: tiedotus@kuurosokeat.fi och NKL frontdoor.

Redaktionsråd: Riitta Ruissalo (ord.för), Anu Jääskeläinen, Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Mikkola, Raili Karisaari (sekr), Katri Pyykkö.

Årgång 150 mk. **Tidningen utkommer** 11 gånger om året med storskrift, punkter, som långsamt ljudband, som video samt, i NKL server och svenskspråkig översättning.

Abonemang och adressändring: Föreningen Finlands Dövblinda rf, Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors. Tel. (09)5495 350, texttel. (09)5495 3526, fax (09) 5495 3517, email: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, Internet: <http://www.kuurosokeat.fi/se/>